

Námety pre prácu s deťmi so špecifickými poruchami učenia

Cvičenia sluchového vnímania (podpora čítania, diktátov..)

- rozdeliť vetu na slová, určiť poradie slov , ich počet, prvé a posledné slovo
- deliť slová na slabiky a hlásky, určiť ich poradie, počet, prvú a poslednú hlásku, vedieť či sa istá hláska vyskytuje v slove, vymýšľať slová s danou hláskou – začína sa, končí na; na druhom mieste v poradí je...povedať koľko hlások má slovo
- rozpoznať vyhláskované slovo (v prípade potreby začať od slabík, dvojslabičné slovo s otvorenými slabikami – ruka, jednoslabičné slovo so zatvorenou slabikou – pes, trojslabičné slovo s otvorenými slabikami – koleso, dvojslabičné slovo s 1 zatvorenou slabikou – bubon, taška...) r-u-k-a, k-o-l-e-s-o
- tvorenie slov zámenou hlásky, slabiky (mak-rak-vak), pridávaním či uberaním hlások, slabiky
- tvorenie slov z poprehadzovaných slabík, písmen
- pri čítaní príbehu dieťa reaguje dohovoreným pohybom na počutie dohovoreného slova (farby, slovo kráľ, zvieratá..)
- pri čítaní príbehu zámerne meníme slová v známom texte (Modrá Čiapočka, niesla v košíčku cvičky...)
- vymýšľame slová s rovnakým základom – ryba, rybár, rybník..
- dospelý hovorí dvojice rovnakých a podobných slov, dieťa označí či sú rovnaké, alebo v čom sa odlišujú
- dospelý hovorí slová, dieťa určuje prítomnosť a pozíciu dohodnutej hlásky
- v slovách určujeme tvrdú, mäkkú hlásku d-d', t-ť..začíname s rozlišovaním na začiatku slova, na konci a potom uprostred
- podobne s rozlišovaním znelých a neznelých spoluhlások
- po sluchovom zvládnutí cvičíme v písanie (tvrdej, znej, mäkkej, neznej spoluhlásky, dlhej samohlásky..) najprv v doplnovacích cvičeniach, potom ako diktát po predchádzajúcej sluchovej príprave, rozložíme si slovo na hlásky, zdôrazníme mäkčeň. dĺžeň

- označujeme krátku a dlhú samohlásku v texte, grafickými značkami slabiky (krátka slabika – bodka, dlhá slabika – čiara) a triedime slová podľa udanej schémy (– . . , . - , . .)
- vymýšľanie slov podľa danej schémy (– . . písmeno)
- reprodukcia rytmu tleskaním, ťukaním, vytlieskávanie rytmu piesne
- slovné hry s doplňovaním slov do vety: Mama kúpila...
- vytlieskávanie slabík v slove, vo vete
- zapamätať si riekanky, básničky, zaujímavé výroky (rytmus, rým)
- podľa počutej inštrukcie vykonať (naraz povedané dva – tri pokyny) a dodržať postup zadania (poradie pokynov)

Cvičenia sluchovej analýzy, syntézy :

Vždy dodržať postupnosť, začať od slov (prípadne od slabík), ktoré dieťa ešte dokáže analyzovať alebo poskladať z počutých hlások. Dieťa sa postupne učí pracovať so slovami zvyšujúcej sa náročnosti (po bodoch), v nácviku prechádzame k ďalšiemu typu slov len vtedy, ak zvládne analýzu a syntézu daného bodu (napr. v 2. bode zvládne slová, postupujeme k slovám v bode 3)

- slabiky ma, lo, pe...
- dvojslabičné slová /spoluhláska a samohláska/: ruka, pero, misa
- dvojslabičné slová : áno, eso, ucho, aby
- slová so zatvorenou slabikou: dom, pes, žiak
- dvojslabičné slová: hlava, kruhy, zbiera,
- trojslabičné slová: ovocie, akoby, okolo, Irena
- trojslabičné slová: rodina, jahoda, palica
- kombinácie: obed, sused, Adam, účet
- kombinácie: taška, búrka
- kombinácia v trojslab. slove: výrobok, pekárň
- dve zatvorené slabiky: balkón, parník, sedliak
- zložitejšie slová: vlak, zrnko, pstruh, srdce, prsteň, jablko, brzda

- niekoľkoslabičné slová: prísťahovalec, drevorubač, okoloidúci, dlhotrvajúci
- podobné slová: pec-vec, schody-zhody, bohatá-rohatá, zapísal-zasypal, trojka-sojka
- slová s inverziou hlások: kos-sok, syr-rys, sen-nes, mat-tam

Cvičenia zrkového vnímania (podpora rozlišovania písmen, písania, čítania, diktátov, matematiky..)

- hľadáme rôzne objekty, detaily napr. pri pohľade z okna, v izbe
- hľadanie obrázka v spleti čiar, prekrývajúcich sa obrazcov, slov
- vyfarbovanie plôch podľa daných značiek
- vyhľadávanie písmen v texte
- triedenie predmetov podľa danej vlastnosti
- hľadanie odlišností, rovnakosti dvoch obrázkov v dvojici, skupine podobných
- dokresľovanie obrázkov, písmen, skladanie z častí – obrázky, písmená, slová
- hry pexeso, Čo na stole pribudlo (zmenilo sa, stratilo sa)? do 8ks / dieťaťu pomáha, ak o každom predmete povieme komu patrí, na čo sa používa...
- kreslenie hľadaných predmetov, napovedanie prvej hlásky, napísanie prvej slabiky...
- rozlišovanie inverzných obrázkov – rovnaké aj stranovo prevrátené (hry s predmetmi), dokresľovanie rovnakého a obráteného obrazca
- vyhľadať rovnaký, odlišný predmet v skupine
- dokresľovanie obrázkov podľa osi súmernosti, v štvorcovej sieti, zväčšovanie
- dieťa so zaviazanými očami sa má dotknúť rovnakého miesta na svojom tele, kde sa ho predtým dotkol dospelý
- pojmy hore/dole, vpravo/vľavo, vpredu/vzadu, pred/za, medzi, vedľa... umiestňovanie predmetov podľa pokynov, kreslenie značiek na papier podľa pokynov
- tvorenie počtom rovnakých skupín, pridávanie a odoberanie podľa pokynov, porovnávanie počtov, rozklady čísel
- sledovať očami pohybujúce sa objekty, gúľanie očami... bez pohybu hlavy, vymenovať rad predmetov postupne zľava doprava
- rozhovor o obrázkoch s dejom príbehu postupne zľava doprava
- zostaviť obrázky s dejom príbehu podľa dejovej línie
- sledovanie labyrintu, prepletených čiar prstom, ceruzkou, spájanie obrázkov

- obkresľovanie línie obrázkov cez priesvitný papier, po bodkách
- modelovanie, obkresľovanie písmen tlačенých, písaných
- ukladanie predmetov podľa vzoru, vytváranie vzorov, doplňovanie chýbajúcich častí vzoru, vyfarbovanie daných okienok v štvorcovej sieti
- písanie písmen, slov do krupice, piesku, obkresľovanie veľkých predpísaných písmen a slov

Cvičenia pre deti s dyslektickými ťažkosťami

- modelovanie písmen z rôznych materiálov – plastelína, cesto, ...
- vyhľadávanie a vyfarbovanie (označovanie) istého písmena v texte v časopise, knihe, zápis niektorých slov
- vymýšľame slová začínajúce na písmená, ktoré si dieťa zamieňa a zápis niektorých slov, napr. Hra Meno, mesto, zvierá, vec
- dokresľovanie písmena – fantázia, dotvoriť tlačенý, alebo aj písaný tvar
- dopisovanie písmena – chýbajúcu časť
- obkresľovanie prstom tvar písmena, zápis písmena po vybodkovaných líniách
- práca s kockami s písmenami – skladanie slabík, slov
- čítanie spoluhlásky s rôznymi samohláskami – Sa, so, se, su, si
- spájanie slabík spievaním, ťahavým slabikovaním a postupne skracujeme , **napr.** ťahanie sssááááááá, mmóóó

Postupnosť čítania slov

Pri nácviku dodržiavať rovnakú postupnosť náročnosti slov ako pri nácviku sluchovej analýzy a syntézy

- označiť v čítaných slovách zvislou čiarou úseky vyslovované naraz
- u začiatočníkov možnosť farebne označiť slabiky do štvorčekov
- spoločné čítanie striedavé – jedno slovo, veta, odsek
- spoločné čítanie – naraz s dieťaťom v jeho rytme
- spoločné čítanie (8-10 slov) – dospelý najprv prečíta slová, dieťa sa pozerá na vyslovenie slov, potom čítajú spoločne, potom dieťa samo
- práca s okienkom – postupné odkrývanie textu
- pod čítaný riadok používať pevný nepriesvitný pás

- podčiarknúť slová po predchádzajúcom sa zoznámení textu očami (istý počet viet), najprv označené slová prečítam (možnosť ich napísať, rozložiť na hlásky, slabiky, poskladať z vyslovených hlások a pod), potom čítam celý text
- vyhľadávať slová v texte, vetu, čítanie istého slova v istom riadku Napr. druhé slovo v prvom riadku...
- svoje dokončovanie príbehu, vety
- čítanie viet s chýbajúcimi časťami slov, celými slovami, ktoré má dieťa opraviť, alebo s niektorými podobnými slovami (ušiel-utiekol, pec- sporák..), ktoré má dieťa označiť
- rozprávanie známeho príbehu podľa obrázkov
- skladanie slov (napr. z čítaného textu) z poprehadzovaných slabík
- rozdeľovanie slov vo vete, kde sú slová napísané spolu

Cvičenia pre deti na rozvoj grafomotorických a vizuomotorických zručností, podpora písania

Základné pohyby pri písaní a kreslení vychádzajú z hrubej motoriky, z pohybu veľkých kĺbov, preto pri problémoch s písaním, resp. aj kreslením je potrebné najprv zamerať sa na podporu a rozvoj hrubej motoriky. Následne je vhodné cielene robiť činnosti rozvíjajúce jemnú motoriku:

Miesenie, hnietenie, šúľanie, modelovanie rôznych materiálov – plastelína, cesto, mokrý piesok,...

Maľovanie prstami

Navliekanie korálikov, gombíkov, cestovín,...potom prevliekanie šnúrok rôznymi otvormi

Trhanie papiera

Skrutkovanie – zátvaranie a otváranie uzáverov fliaš

Skladanie kociek – vyššie veže, hrady

Práca so stavebnicami

Skladanie puzzle, mozaiky

Strihanie, lepenie, skladanie papiera

Sebaobsluha – zapínanie gombíkov, zipsov, obúvanie ponožiek,...

Každodenné jednoduché práce v domácnosti

- pri osvojovaní si a fixácii písmen využívať multisenzoriálny prístup – písmeno modelovať, tvarovať z rôznych materiálov, dokresľovať, vyslovovať...
- využívať uvoľňovacie cvičenia pred písaním, aj v priebehu písania (rameno, lakeť – v stoji kreslíme do vzduchu, papier na stene, obkresľujeme ležatú osmičku – pohyb začína do ľava – jednou, druhou, oboma rukami, písanie veľkých tvaroch aj kreslenie do piesku, do krupice, do zošita so širokými riadkami..)
- umožniť dieťaťu zmenu polohy tela, krátky odpočinok, relaxáciu
- pokúsiť sa o fixáciu správneho úchopu písacieho náčinia – polozenie na 3. prste, palec a ukazovák pero pridržiavajú zo strán, 2 – 3 cm od hrotu pera (nenásilne). Každé mierne zlepšenie a snahu oceniť.
- využívať zošity s pomocnou liniatúrou, širšími medzerami medzi linajkami (aj u starších žiakov, nepísať do zošitov bez linajok)
- umožniť používať pomôcky – vhodné písacie a kresliace náčinie (pero Stabilo, Tornádo)
- rešpektovať pomalšie tempo písania, uprednostniť kvalitu pred kvantitou, aby nedošlo k zhoršeniu výkonu z dôvodu zbytočného náhlenia sa a nedávať prepisovať
- využívať špecifický autodiktát s predriekávaním jednotlivých hlások (nahlas) a dôsledným dopĺňovaním diakritických znamienok hneď po napísaní písmena (cvičím – c, v, i, č mäččeň, í dlžeň, m) = mäččene a dlžne a pod. zapísať hneď, nie až po napísaní celého slova

Cvičenia pre deti s dysortografickými ťažkosťami

- naučiť sa postupne pravopisné pravidlá, napr. pomocou vlastne vyrobenou prehľadnou tabuľkou
- doma písať diktáty, doplnovacie cvičenia, zdôvodňovať pravidlá
- autodiktát s predriekávaním
- diktovať len slová, v ktorých dieťa zvládlo sluchovú analýzu, syntézu (pozri sluchové vnímanie, deti nižších ročníkov), skôr bežne používané slová, postupne jednoduché vety
- každé pravidlo prehľadne a farebne napísať na výkres a zavesiť na nástenku vo výške očí dieťaťa pri práci

Cvičenia pre deti s dyskalkulickými ťažkosťami

- Vysvetľovať numerické operácie názorným spôsobom, manipuláciou s predmetmi, vysvetliť pojem číslo, vzťah čísovka (symbol) a počet napr. predmetov

- naučiť pracovať a tolerovať vizuálnu oporu (pomôcka vyhovujúca žiakovi – číselná os, prsty len do 10, tabuľky, počítadlo, kartičky s číslami, predmety...) pri práci žiaka.
- vzťahy pred, za, medzi, prvý, posledný, hneď za... porovnávanie množstva predmetov, pojmy viac, menej, rovnako
- orientácia na ploche – pojmy vpravo, vľavo, hore, dole..., kreslenie podľa inštrukcií (vpravo hore nakresli slnko, pod neho mrak...)
- triedenie predmetov podľa danej vlastnosti – trénovať správne reakcie na niekoľko naraz zadaných pokynov (vyber zelené malé trojuholníky..)
- učiť vzostupný a zostupný rad čísel, doplňovanie čísel v rade stúpajúcom, klesajúcom, povedz číslo pred 8, ktoré číslo je medzi 3 – 5, pokračuj v rade čísel za 49., ktoré číslo je pred 90.. a pod.
- kreslenie v labyrintoch, hľadanie v zamotaných čiarach... spájanie dvojíc podľa danej vlastnosti, dokresľovanie chýbajúcich častí do obrázka podľa predlohy, kreslenie rovnakého obrazca do štvorcovej siete, kreslenie zväčšeného obrazu do štvorcovej siete, dokresľovanie identickej polovice obrazca
- orientácia v priestore s používaním pojmov na, pod, za, pred, nad,..
- cvičenie sluchovej pamäte – opakuj čísla, slová, vetu..
- nácvik písania príkladov do zošitov so štvorčekmi
- kreslenie čísel do štvorcovej siete (10×10 štvorčekov) – jednou farbou desiatky, inou jednotky
- naučiť jeden spôsob riešenia, neponúkať rôzne spôsoby vypočítania príkladu, pri zadávaní používať rovnaké slová
- zápis viacciferných čísel do okienok s označením (desiatky D, stovky S...)
- v slovných úlohách zdôrazniť kľúčové slovo – čo máme vypočítať
- naučiť typy riešenia slovných úloh – o viac, o menej, krátko viac..., zadávať úlohy s minimálnou obmenou slov v zadaní, z učebnice zadania preformulovať.
- násobenie, delenie vysvetľovať na manipulácii so skupinami predmetov, spoje naučiť spamäti, naučiť pracovať s tabuľkou násobkov
- nácvik písania čísel (pri zrkadlovom zápise), v dvojčiferných číslach zápis najprv desiatok (zápis čísla zľava doprava)
- používať farebné zápisy na zvýraznenie správneho tvaru čísla, znamienka operácie
- dohľad nad dieťaťom, na jeho nesprávny postup (napr. zámenu znamienka) hneď upozorniť, usmerniť